

mängdens hurrarop. Ett bittert leende krusade hans tunna, sammanpressade läppar. Han visste, att hade voteringen utfallit annorlunda, skulle han blifvit hälsad med gatstenar.

Måhända hade han, om han fått välja, vid detta tillfälle hellre mottagit dessa än hurraropen.

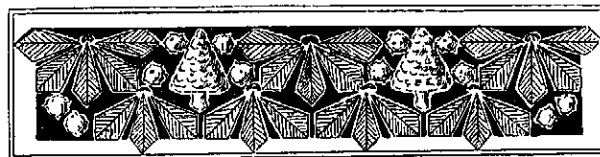
Från

Svenska Bygder

Kulturbilder och Skizzer

Olof Heemelin

Sthlm 1907.

Herr Arvid på Trehörna.¹

1. Ställningar och förhållanden.

Trehörna herrgård är belägen i en församling af samma namn, som gränsar intill tre andra socknar och som äfven till sin form är en trehörning, hvadan den gör skäl för namnet. Den ligger i Småland men gränsar intill Linköpings län och är således en utpost emot det stolta, rika Östergötland, hvars invånare af gammalt sett med förakt på sina grannar, hvilka senare dock genom omtanke och god hushållning ha åtskilligt att sälja till de förra.

Då man reser den slingrande och smala vägen förbi Trehörna uppåt »slätta», såsom Östergötland här benämnes, få hästen och den vägfarande i sanning erfara, att det icke är på slättland man här befinner sig. Backe upp och backe ned går vägen fram, omgifven af småskog af gran och tall på steniga backar, björkhagar samt här och där små bäckar och åar, som åtminstone vår och höst förmå drifva både kvarn och såg. Lummiga alar sträcka sig också ut öfver kvarndammarna, och säkert är, att om näcken någonsin funnits till här i världen, så har han trifts i dessa vattendrag. Man tycker sig både höra och se honom i skumrasket.

¹ I enlighet med en berättelse af en friherre Leijonhufvud, som bodde i Säby socken.

Litet längre fram åker man genom ängar, icke sådana trädlösa slätter, som i Östergötland och annorstädes kallas för ängar, utan sådana som äro beskuggade af ek, lind, björk och till och med af ett eller annat »villaplaträ». Före slättertiden kan den fattige smålänningen, såsom ersättning för en mindre rik skörd, förnöja sig med åskådandet af en blomsterprakt, som glänser i solskenet bättre än guld och ädla stenar. De svenska gula och blå färgerna äro förhärskande, men äfven hvitt och rödt — de danska — förekomma ymnigt. Slättegubbar, smörblomster, blåklockor, förgätmigejer, käringtänder, tjärblommor, röda stjärnor och prästkragar äro de vanligaste. Här och där bildas ett snår af hasselbuskar eller vide. Där gömma sig älfvorna under den varmaste tiden på sommardagarna, men fram på kvällarna, när trasten sjunger som bäst, då komma de fram och dansa, hvilket man tydligen kan förstå, då man dagen därpå går fram öfver marken och ser de mörka ringarna i gräset.

Trehörna kyrka är i likhet med församlingen helt liten, byggd af trä, rödbrun till färgen och tar sig mycket väl ut, där hon ligger, omgifven af stora gröna träd. Trehörna herrgård har en envåningsbyggnad af trä med högt, brutet, tegeltäckt tak och uppfördes troligen i slutet af sextonhundratalet eller i början af det nästa.

Den är, för så vidt den icke på senare tid blifvit nedrifven, synlig från häradsvägen, och en allé leder dit upp igenom gårderna, hvilka äro någorlunda stenfria. Några lönnar sträcka sina grenar öfver det af ålder grånade taket och gifva skugga åt sittplatserna framför förstugan. En mindre trädgård med gamla, af mossa betäckta grenar omgifver den rödfärgade byggningen på baksidan, och gården på framsidan är omgifven af ett likaledes rödfärgadt staket med dess prydliga grind, hvars grindstolpar äro krönta af hvar sin runda sten.

* * *

Här lefde för bortåt 150 år sedan en adelsman. Hans förnamn var Arvid, och hans tillnamn *Ribbing*, af den adliga grenen, angaf att han tillhörde en urgammal släkt, känd i Norden sedan hedenlös, en släkt som förr ägde en mängd jordagods i rikets flesta delar, som tagit del i alla dess öden, som utgjutit sitt blod på nästan alla slagfält, å hvilka den svenska krigsäran blifvit ökad, som icke sparat sin pung då det behöfdes, som utrustat krigsfolk till häst och till fots, men hvars tjänster blifvit lönade med otack, i det familjens gods till större delen blefvo indragna till kronan af den förträfflige Karl XI, som väl af eftervärlden prisas högt för sådana gärningar, men som icke kunde dö rätt lugnt vid minnet af hvad han utfört.

Herr Arvid måste hushålla som en äkta smålänning för att draga sig fram på den lilla, ej särdeles feta gården. Trehörna och ett par andra smärre hemman var allt han ägde, och likvisst var han den lilla socknens störste jordägare.

En viss slutenhet och, som somliga trodde, hårdhet i sinnet hade så småningom utvecklats hos honom.

Han var för öfrigt en stor, bredaxlad och stark man, med brunt hår, buskiga ögonbryn och käkar som krossade tjockt, hårdt knäckebröd lika lätt som nutidsmän krossa vofflor och tunnrån, och viljefast var han som få.

Hans fru, 10 år yngre än han, var spenslig, liten, fin, ännu ung och fager, med milda blå ögon och ljusst hår. För öfrigt af adlig börd liksom hennes man. Till lynnet mild och from, lefde hon dock i ständig oro att icke kunna vara sin herre och man till lags.

Sammanlefnaden dem emellan var emellertid icke alltför svår, ty när mannen har en bestämd vilja och hustrun tiger och lyder, kommer åtminstone icke någon strid i fråga. Allt går tyst och stilla sin jämna gång.

Några barn förljufvade icke deras äktenskap. Hade så varit fallet, skulle frun säkerligen varit lyckligare och lättare till sinnes. Nu kände hon sig så ensam.

Hennes mor var på besök en gång, men begåfvad, som denna kvinna var, med ett själfständigt och frimodigt sinne, kom hon inte rätt väl öfverens med husbonden på stället.

När svärsonen tyckte att tiden för hennes afresa kunde vara inne, styrde han om skjutsen, befallde pigan att hjälpa till med inpackningen af sakerna och sade sen helt enkelt:

»Nu äro hästarna framme, min nådiga fru svärmor!»

Det mest förskräckande för fruntimren var att herr Arvid aldrig förifrade sig, aldrig bröt ut i hårda ord eller tillät sig häftiga åthäfvor.

Frun hade en gång i början af deras äktenskap försökt att falla i konvulsioner, gråta och svimma, men det hade ingen verkan. Han gick ut på ägorna, helt stilla, som om ingenting ovanligt vore å färde.

Tiden gick, det ena året följde det andra, liksom urets tick och tack i matsalen jagade hvarandra, och frun tyckte slutligen, att hon var som lefvande begrafven samt önskade sig stundom nedmyllad på den vackra kyrkogården.

»Homo est animal sociale.» Människan är ett sällskapsdjur och det i högre grad än andra skapade varelser.

I Trehörna socken funnos emellertid andra kvinnor, som väl icke voro så förnäma eller bildade som frun, men som alla ärft sin stammoder Evas meddelsamma natur och alla kommo öfverens att »ynka» (beklaga) den stackars fru Eva på Trehörna herrgård.

Så fort som Trehörna herre någon gång reste bort, kommo de flockvis fram för att trösta och uppmuntra frun, som var så »hårt å svårt hullen», och eftersom de blefvo väl trakterade, ansågo de sig till gengäld böra omtala allt skvalter de hört från grannsocknarna, ja, äfven från graungårdarna, såvida icke ifrågavarande grannar själfva voro tillstädes.

Kaffe var på den tiden icke så mycket i bruk, ehuru det nog kunde fås; men andra »traktater» ersatte detta. Till och med destilleradt och med socker försatt brännvin, njutet af kvinnorna i små portioner, höjde »munterheta» och satte »läpapistkera»¹ i gång.

Herr Arvid kom så småningom underfund med dessa sammankomster. Nog tycka vi, att han kunnat unna sin fru nöjet af lite umgänge med grannarna, men sparsamhetskänslan var hos honom lika stark som hos den af honom så bittert hatade konung Karl XI, och därför satte han sig i sinnet att en gång för alla göra ett slut på detta oskick.

En dag gaf han för frun till känna att han skulle resa bort under en liten tid; Anders, drängen, fick befallning att köra fram trillan kl. 8 morgonen därpå. Frun skiftade färg.

Han såg detta, såväl som att Stafva, kökspigan, gick bort i skymningen, iklädd sin bästa kjol och ett rent »huckle» på hufvudet, och han förstod grant hvad hon hade för ärende. Hon var nämligen den lefvande budkafien, som spred nyheten om nådig herrns bortresa.

Ett grymt leende drog sig öfver herr Arvids för leenden ovana läppar. Han såg riktigt stygg ut, där han satt i »tuppnäbben», såsom gafvelrummet på vinden vanligen kallas.

II.

Ett bakhåll.

Anders, trillan och bläsen stodo för dörren. Herr Arvid hade låtit packa en liten kappsäck och sagt till om matsäck, hvilket allt stufvades in i trillan. Han skulle således bli borta ett par dagar minst.

¹ Smålandsuttryck, som är uttrycksfullt nog.

Hermelin: Från svenska bygder.

Det var en solljus dag. Högbergenseln var fullbordad dagen förut, och göken lät liksom till afsked höra ett och annat hååå! hååå!

Herr Arvid och hans fru stodo tillsammans på trappan. Båda hade de annat att tänka på än att beundra naturen. Hon såg ej på sin man, men hon såg honom ändå, in-värtes, där hon stod med den af henne utsydda resväskan i hand. Hon kände en viss oro öfver sitt handlingssätt att honom ovetande använda deras gemensamma tillgångar till att traktera gäster, som icke voro hans men endast hennes vänner och som därtill voro fientliga mot honom, — men — hon längtade dock att se honom fara från gården. Där låg liksom en tung sten på hennes bröst. Hon ville ha den bortlyftad, kosta hvad det kosta ville, åtminstone för några korta stunder. Hon var som en drömmande, hvilken enligt folktron plågas af maran, och hon ville vakna upp ur den tvångets dvala, hvori hon lefvat så länge, och uppvaknandet — det skulle ske, tänkte hon, i och med detsamma, som trillan försvann bakom den röda grinden n:r 2 på andra sidan om gårdet.

»Farväl, Eva!» sade herr Arvid och tog hustruns lilla späda hand i sin stora. Den förra var, trots solvärmen, kall som is. Hon spratt till, och en rysning genomfor henne.

»Se väl efter elden!»

Herr Arvid satte sig upp. Det bar af, och Anders nickade åt köksfönstret, där Stafva var synlig.

Frun stod kvar på trappan och stirrade på mannens breda rygg, hvilken förminskades i mån som Blåsens guppande traf förde trillan bort. Anders hoppade af, öppnade grinden, trillan gick igenom, grinden smällde igen med det vanliga ljudet, och — *han var borta!*

Flämtande satte sig frun på träsätet bredvid trappan. Hon såg upp. Nu hörde hon sparfvornas kvitter, binas och

humlornas surrande. Himlen var åter blå öfver henne, ja, allt var nästan som förr, då hon var barn och hemma hos far och mor. Tusende minnen trängde sig in på henne. De länge återhållna känslorna togo ut sin rätt, och hon grät. Hönorna, som under sitt sökande efter lifsmedel kommit fram till henne, vände på sina enfaldiga hufvuden, oförmögna att förstå orsaken till hennes tårar, tuppen höll inne med sitt väl planlagda utrop, betraktade sin fru — d. v. s. gårdens fru, ej någon af hans egna — med uppspärade ögon och skrockade.

»Lilla välsignade, söta nåda! Gråt inte!» sade den beskedliga Stafva, som kommit ut från köket för att rådgöra om det stundande kalaset. »Nu ska vi vara glaa! Nu ä dä vi, som ä harra på Trehörna!»

Gustafva var en trotjänarinna, men endast en half sådan, om man antager att man och hustru äro ett. Mot den förre ansåg hon sig icke ha några skyldigheter, eftersom han var elak mot frua, tyckte hon.

Herr Arvids resa blef emellertid inte särdeles lång. Först passerades kyrkan, och sedan kommo de resande ut på en äng. Herr Arvid körde själf. Midt på ängen korsades den större vägen af en mindre väg, som nyligen under högbergenseln blifvit begagnad. Blåsen, van att gå den, vek af, och Anders, som trodde, att husbonden satt i tankarna, tog tag i ena tömmen och ville ha upp hästen på stora vägen — men fick tillrättavisning.

Anders undrade, hvart detta skulle taga vägen eller rättare hvilken väg de skulle taga. Ingen boning och ingen människa var nu i syne, och herrn körde i raskt traf och i sned riktning mot ett berg, som låg något närmare herrgården. Snart doldes sällskapet af småskog, och nu gick färden makligt fram mot berget och närmare gården. Slutligen stannade skjutsen på en liten slät plan, omgifven af hasselbuskar. Hästen togs ifrån, betslet af, grimman sattes

på och hö togs fram. Vatten, som dugde för både folk och häst, fanns i närheten.

Underliga tankar rörde sig hos Anders, men han försökte se lugn ut, som om allt vore som det skulle vara.

Herr Arvid stod stilla, liksom lyssnande, och rörde icke ett finger.

En hare, som suttit i hasselbusken, sprang, skrämmd af Anders, alldeles förbi herr Arvid, men han låtsade icke se honom. En kråka satte sig i den höga björken midt öfver honom, bockade sig och sade på sitt vis: God dag! God dag! men han hälsade icke tillbaka.

Efter en stund tog han emellertid upp ur kappsäcken en liten rund tingest, hvares ändamål Anders icke kunde förstå, men som möjligen efter hans mening kunde vara en sorts trolltyg.

Det led framåt kl. 10 på förmiddagen, och Anders fick befallning att taga matsäcken ur vagnen och följa husbonden upp på berget. Där uppe på toppen hade de gården med dess släta gården framför sig.

Herrn satte sig i skuggan af en tät gran med en enbuske framför sig och befalldes Anders att slå sig ned bakom en annan enbuske.

Gården var så pass långt bort, att det var svårt urskilja smärre föremål, men man kunde dock se ett par oxar och en karl, som plöjde på trädan.

En prydlig rök steg upp från köksskorstenen. En vacker rök, tyckte Anders, som tänkte på sin käresta, Stafva, som kokade och stekte och svettades där inne i köket, men herr Arvid, som i sitt sinne beräknade det tillämnade kalasets värde, tyckte inte om röken.

Emellertid ledde åsynen af denna rök både herre och dräng till att tänka på deras medhafda matsäck. Där fanns en för hvardera, och tack vare Stafvas omtanke var Anders'

inte den sämsta. Där fanns till och med en tår af kungens rara brännvin, som var köpt i ett kronobränneri.

Detta oakadt åt Anders med sorg och bekymmer. Äfven han tyckte det vara synd om den vackra, rara frun, som inte gjort en mask för när och hade så glädjelösa dagar. Och huru skulle det gå för hans Stafva, om nådig herrn oförvarandes kom öfver henne i hennes bestyr? Kanske skulle hon bli bortförvisad från gården med ens, och hvad glädje skulle väl Anders sedan ha? Han började fundera, om han inte på något sätt skulle kunna varsko dem där hemma.

När middagsmålet var slutadt och ljudet af vällingklockan klart och tydligt kommit fram i den stilla luften till berget, tog nådig herrn fram det lilla blanka runda trolltyget, drog ut det, så att det blef dubbelt så långt, och satte det för sina ögon.

»Tvi vale dej, som kan trolla!» tänkte Anders, där han satt bakom sin buske. Han anade nu, hvad den märkvärdiga tingesten var nyttig till, riktade med oro sin uppmärksamhet åt samma håll och såg kvinnfolk, svartklädda med hvita »hucklen», röra sig öfver backarna. Alla gingo de åt herrgården.

Kära mor i Ingevaldstorp, Kajsa i Kråkemåla, komministerns fru och dotter, mor Anna i Perstorp och många andra voro på väg, det kunde han förstå, och — nu gingo de i »fälla», det kunde han också förstå. Han tyckte, att nådig herrn var att likna vid en sådan där spindel, som sitter i sitt nät i stallet och lurar på flugor.

Men, tänkte han, — vi ha inte slut på leken än. Jag ska göra hvad jag kan.

»Jag får loften te gå ner å si ätter Bläsen», sa han och steg upp.

Herr Arvid svarade ingenting och lät honom gå.

III.

Goda vänner och trogna grannar.

Den lilla frun på Trehörna hade småningom öfvervunnit sin rädsla och tvekan. Nu sprang hon fram och tillbaka som en vessla, hjälpte pigan att duka bordet, satte blommor och blad i glas o. s. v. En glad dag skulle hon nu göra sig med sina vänner och grannar, och det hade hon råd till, tyckte hon, ty hälften af allt som fanns på gården var ju hennes. Hon tog sin bästa klänning på sig. Den var visserligen gammal, men i denna vrå af världen ansågs den för ett under af prakt. Det var hennes brudklänning. — Hon fäste upp sitt hår någorlunda i öfverensstämmelse med tidens smak, och när hon sedan såg sig i spegeln, blef hon förundrad att finna ett leende på sina läppar.

Stackars lilla fru! — »Rosa ölet när det är drucket och dagen när solen gått ned», säger ordspråket.

Gästerna kommo. Hvilken förnöjelse att vara något för den, som länge blifvit tillbakasatt! Lilla frun njöt däraf.

Nämndemansmor i Ingevaldstorp kom först, utan aning om att hon redan blifvit välkomnad af husets herre. Hon var värtalig i sina loford öfver fruns utseende och dräkt.

»Vi bonnafolk, som få träla och släpa da ut å da in, vi bli gamla och fula må ens som vi ä gefta, men si herrskap de få ha sin fägring kvar.»

Efter henne kom Kajsa i Kråkemåla. Hon var af den klageliga sorten; hade alltid olyckshändelser, dödsfall och begrafningar att omtala samt var full af vidskepelse och olycksaningar.

Komministerns fru var, oaktadt hennes och mannens fattigdom, glad och munter. Hon härstammade från Östrahärad, hvarest finnas så många ståndspersoner och så många grannar, för det mesta endast »en och en half fjär-

dingsväg» dem emellan. Hon hade en lång, med rörliga senor försedd hals, och underliga ting tycktes röra sig inom samma hals, då hon med snabbhet och ledighet rörde sin tunga. Något af sångfågelsnatur alltså, ty äfven fågelus hals rör sig lifligt, då han sjunger.

»Hvad tycker nådig frun om min dotter Marie?» frågade hon efter att ha redogjort för Östrahärad.

»Hon ser snäll och allvarsam ut.»

»För allvarsam, måntro?»

Detta sistnämnda med en hviskning, som hördes bättre än hennes vanliga tal och som hade till följd, att dottern efter en stund började skratta och prata tok med nämndemansmor på ett högljudt sätt. Denna dotter var utan tillhjälp af smink rödkindad och hade många husliga talanger samt sades vara förlofvad med en ung präst, för tillfället på besök hos komministern.

Mor Anna i Perstorp var en förmögen gumma, som nyttjade krycka med doppsko af mässing, hörde illa och var nyfiken som alla döfva. Hon plögade föra med sig ett rikligt förråd af kryddedoser, innehållande lakrits, bröstsocker m. m., i sina kjortelsäckar, och att få smaka på dessa rariteter i kyrkan tillkom endast mera framstående personer å kvinnosidan.

Flera andra gummor med döttrar kommo tillstädes, och alla tackade på förhand »många tackar» för det goda, som var dem tillämnadt, och rådgjorde sinsemellan huru väl det vore, om vår Herre ville ta bort den illacke herr Arvid och låta honom gå till sina fäder, som voro begrafna i släktens graf där nere. En riktigt snygg grafplats var det, och den kunde en ha hjärta te unna honom, för en ska inte bära hat te någon mänska inte. Och tänk så godt den rara lilla frun skulle få det sen, och så vacker och ung som ho va, så kunde hon få en yngre och bättre man än den här lee karlen, som inte unnade sej eller frun eller

någon lefvande mänska en god bit mat eller en glad dag. Ja, mor Kajsa hade af gårdens folk hört, att det redan varit »varsler» (förebud) att någon skulle dö i gården, för »uggla hade skreket ve knuten», och hvad skulle väl det ha till att betyda? — Det kunde lite hvar gissa sej te.

Det lät som i en bikupa, då man stod utanför förmaket, där alla voro hopkörda, medan bordet ordnades och rätterna inburos. I köket gick lifligt till, och osed af maten trängde ut i farstun från både matsal och kök. Två gummor gjorde tjänst under Stafvas spira, och spiran var vispen, med hvilken hon tillredde körsbärskrämen.

Ett får hade under föregående nattens stillhet fått släppa lifvet till, en sak hvori den falske Anders haft sin del. Allt var i ordning, och så kom *matbud!*

Efter rang, ordning och förmögenhet tågade gästerna in i salen, och efter mycket krusande blefvo de bordsatta. Man skulle just börja att ta för sig. Den högtidliga tystnad, som hade följt på bordsbönen, afbröts af ett förnöjdt surrande från många hungriga munnar, hvilka i väntan på kalaset icke förut under dagen hade smakat en enda bit. Då instörtade Stafva, blek i ansiktet, fast det nyss var rödt.

»Nådi herrn kommer körandes på gärdet!»

IV.

Åskan slår ned.

Så fort Anders försvunnit bland buskarna på backslutningen, reste sig Trehörnaherrn och smög sig efter honom för att, själf osedd, iakttaga drängens görande och låtande.

Anders tog fram mera hö ur säcken, ledde hästen till källan och lät honom dricka, band honom åter stadigt med dubbla slag vid vagnen, spottade, såg sig omkring och uppåt berget och smög sig sedan sakta bort i riktning mot

herrgården. När han kommit in bland buskarna, började han springa.

Herr Arvid, en medelålders man, var rask och vig. Han började också springa, men i motsatt riktning. Betslet krängdes i hast utanpå grimman, grimskافتet löstes, hästen sattes för trillan, och det bar af. —

Han tog nu en något genare väg än förut på den tämligen släta ängen. Åkdonet guppade och skuttade men föll ej. Den körande var vågsam men kallblodig. När han kommit upp på stora vägen, fick Bläsen smaka piskan, och — nu bar det af så godt som i sken.

Anders hörde, där han sprang, åkdonets rullande, och hans panna betäcktes af svett.

Nu kom han till den lilla ån, som rann fram i dalen, och måste hoppa rätt ned i vattnet för att komma öfver, blef våt, blef något uppehållen men kom snart upp på det torra igen.

Anders beräknade, att såvidt inte nådig herrn ville rakt spränga hästen, så skulle han hinna före fram, ty hans väg var mycket genare. Han beräknade också, att det skulle ta tid för nådig herrn att öppna båda grindarna. Han visste, att den första grinden var så beskaffad, att hon slog igen af sig själf, ifall icke någon höll i henne, och han visste att för tillfället fanns där icke något föremål att stötta upp henne med. Stenen, som därtill begagnades, hade han kastat bort, emedan pojkar därmed uppstöttat grinden och fåren kommit ut från trädan.

Anders nalkades gården, medan han såg huru Bläsen i rasande fart for fram på vägen. Så stannade åkdonet tvärt vid den första grinden. Vig som en pojke hoppade herr Arvid af, kastade upp grinden och lyfte henne med en knyck af hakarna — han visste nog, hur hon var beskaffad, han också. — Sen upp i trillan igen, och åter haglade pisk-

rappen på den stackars Bläsen. Herr Arvid var nu, såsom det står i sagorna, mäktig vred, ty han såg Anders springande på föga afstånd från manbyggnaden.

Anders bemödade sig att genom rop och viftningar med armarna väcka Stafvas uppmärksamhet, ty han borde vara synlig från köket, hvars fönster stodo öppna. Han lyckades också till fullo, och sedan Stafva kastat en hastig blick nedåt vägen — rusade hon in i matsalen med sitt ödesdigra budskap.

Emellertid ansåg sig Anders icke ännu ha gjort hvad som göras kunde för att skaffa folket inomhus ytterligare en frist, och hastigt fattade han sitt beslut med en fyndighet och tillika med en oförskämdhet, hvaraf endast en småläanning är mäktig.

Nådig herrn var nu inte långt borta och nalkades i full fart grinden nr 2.

Med den aftagna mössan i ena handen och utsträckande båda armarna i luften störtade han fram mot grinden liksom för att hämma den skenande hästens fart.

»Gå undan! Öppna grinden!» skrek nådig herrn, som nu inte var nådig alls.

»Hå kors! Jak så' att hästen durka, å jak tänkte te mota'n så godt jak kunne. Ptro, Bläsen! Ptro! — Nådig herrn kunde rakt ha kört ihjäl sek, om inte jak hade vatt här!»

»Öppna!»

»Stackars Bläsen! Dä va faslit va han ä svetter! Å gremmaskaftet hänger å slänger, å beslet ä inte tespänt en gång. Dä va inte unllitt att han ble rädder. Ptro, Bläsen! —»

»Vill du öppna grinden?»

Denna gång fann Anders sig föranlåten att efterkomma befallningen.

Trehörnaherrn körde fram på gården, kastade tömmarna åt Anders och steg in i förstugan. — —

* . *

Emellan den stund, då Stafva lät höra sitt rop i matsalen, och den, då herr Arvid steg in i förstugan, hade åtskilligt försiggått under byggnadens tak.

Gustafva, som var lika kvicktänkt som sin fästman Anders, ropade åt de af förskräckelse stela gästerna:

»I källarn! I källarn med er!»

Det blef rusning, och vägen var lyckligtvis ej lång, ty den ledde med en stentrappa dit ned direkt från förstugan. Då Bläsen stannade vid porten, hade också allesammans redan nått det skyddande mörkret i källaren, — så när som på ett enda undantag: mor Anna från Perstorp. Hon hade ej kunnat röra sig med samma fortfärdighet som de andra. Då herr Arvid trädde in i förstugan, varnade också hans skarpa blick en flik af en kjol, som försvann i källardörren, och hans öra uppfångade tydligt ljudet af en beslagen kåpp som stötte mot stentrappan. Med sitt vanliga lugn lät han dock icke på något vis märka, att han sett eller hört någonting ovanligt. Han stod stilla ett ögonblick och hvisslade på sin hund, som med en viss misstro kom honom till mötes.

I salen hade äfven i öfrigt skett en stor förändring: duk och mat voro borttagna, och endast blommorna och matoset skvallrade om den misslyckade festen.

Men frun? — Stafva, som utvecklade en otrolig rådighet och raskhet, var äfven för frun i huset den räddande ängeln. Men först i sista ögonblicket, då husbonden redan stod under tak, hade hon fått tid att föra sin förskräckta matmor in i sängkammaren. Där ref hon ned hennes hårklädsel, kastade en schal öfver hennes axlar, fick henne i

sängen, begrof henne ytterligare under ett täcke samt band ett hvitt kläde om hennes hufvud.

»Frun är sjuk! Var inte rädd, frun! Han törs inte röra henne, för då får han må mej te göra!»

När detta väl var gjordt, gick Stafva ut till nådig herrn. Där stod han ännu helt stilla.

»Gustafva!» sade han. »Hvem lämnar nyckeln kvar i källardörren? Det blir nog bäst att jag själf tar den om hand, efter jag inte kan lita på er.»

Därpå gick han ned, vred om i låset och stoppade nyckeln på sig.

Gustafva åsåg detta hans åtgörande med gnistrande ögon. Hon var en modig flicka och mera oförvägen än mången karl med större krafter. Men när hon tänkte på en strid med sin egen husbonde om den nyckeln, insåg hon att det icke skulle båta, ty han var den starkaste karlen i hela trakten.

Att han visste om hvilka gäster han hade i källaren, det anade hon, men hon tänkte äfven på möjligheten att under natten dyrka upp låset.

Herrn och hans tjänarinna betraktade hvarandra. I hennes ansikte flög det och arbetade, hans var lugnt och stilla.

Herr Arvid hade en viss aktning för Gustafva, dels för hennes raskhet och djärfhet och dels för hennes tillgifvenhet för frun. Att frun och Gustafva sökte bedraga honom samt förskingra ägodelar genom ett i hans tycke öfverflödigt lefnadssätt, det visste han mer än väl, men han var dock nog billig att inse och erkänna, att frun såsom hans hustru hade rätt till andel i boet, eftersom hon icke kommit medellös därin. Det var hans mening att gifva de besökande en minnesbeta men icke gå alltför hårdt åt hvarken sin fru eller Stafva. Den lyckade fångsten i källaren hade nu satt

honom i godt lynne. Han log invärtes, då han tänkte på fångarna, men det kunde ej Gustafva se.

»Hvar är frun?» sporde han.

»Hon är i sitt rum och är sjuk.»

»Har du någon mat att ge mig?»

»Frun har ätit, och det dröjer en stund, innan jag kan laga till något nytt.»

Ett nästan omärkligt leende spelade öfver Trehörnaherrns läppar. Han gick in i salen och tecknade åt Stafva att hon skulle följa med. Han stannade framför det stora skåpet.

»Öppna!»

»Inte vet jag hvar nyckeln ä?»

»Öppna! Gå efter nyckeln!»

Skåpet öppnades. Det var fullt med mat. En stor, rykande fårstek, gröt, kakor, körsbärskrämm med vispad grädde, bakelser. — Det såg riktigt aptitligt ut. Herr Arvid hade svårt för att icke skratta högt, hvilket han ej gjort på tio år.

»Ser du! — Eftersom nu frun är sjuk och inte kan ta hand om de här goda sakerna, som jag trollat hit, så tag besked af mig! Steken håller sig nog, om den är ordentligt stekt. Finns det mer fårkött i huset, så salta ned det! Gröten kan du steka, litet i sänder, till frukost. Bakelserna och krämen få stå kvar här i skåpet. Det andra tar du bort till skafferiet.»

»Ska jag inte bära ner steken i källarn?» frågade Stafva med ett spejande uttryck i sitt anlete.

»Ånej, inte i dag. Det finns råttor i källarn, och de kunde äta upp steken.»

Gustafva gick. Hon var nästan kufvad nu. Att nådig herrn kunde vara så pass nådig nu och så förständig i hushållsaffärerna, det hade hon inte väntat.

Sedan herr Arvid ätit själf, befallde han, att mat af alla slag skulle bäras in till frun. Han visste nog, att hon icke

ätit förut. Därefter gick han en sväng till stallet för att se till om Bläsen blef skött, befallde Anders att gå ut på trädan och räkna fåren samt lyfta grinden på sina hakar. Slutligen satte han sig på bänken vid trappan under den stora lönnen, och där tycktes han försjunken i funderingar.

Han ritade med käppen figurer i sanden och tänkte än hit, än dit, medan svalorna jagade öfver hans hufvud. Myggorna lät han äta sig röda och mätta på hans händer men krossade dem sedan. Somliga af dem lät han dock flyga sin kos med det rof de fått. En viss, för honom ovan vekhet hade kommit öfver honom.

Ej alltid hade herr Arvid varit den han nu syntes vara för sin omgivning. De kände honom ej rätt. Han hade varit ung han också, haft en mor, som älskat honom, en far, som var stolt öfver honom, och en liten syster — ja, hennes minne gömde han som en klenod. Alla tre hvilade där nere på kyrkogården. Här på denna gård hade han lefvat sin ungdoms dagar, och gården var honom kär; men ingen var *honom* särskildt tillgifven och vid ingen nu lefvande var han själf särskildt fäst.

Hvarför kom tanken på far, mor och syster just nu?

Här på trappan hade han stått så många gånger med sin lilla systers hand i sin. Det fanns en viss yttre likhet mellan hans hustru och denna syster, och det var därför, som han till en början fäst sig vid den förra. Men medan hon såg på honom med rädsla och skygghet, så hade i systemens ögon endast legat hängifvenhet och förtroende.

Men hvems var felet? Kanske var det hans eget. Hade han varit vänlig mot henne såsom mot systemen? Hade han försökt att bereda henne några nöjen? Nej! — Han hade deltagit i politiska strider, grubblat öfver ekonomiska bekymmer, och sparsamhetsifvern hade jämte allt annat hållit honom borta från henne. Stackars liten! Hvad hon måtte ha haft det tråkigt!

Han började sätta sig in i hennes belägenhet, och han blef allt mer viss i sitt sinne. *Om* han skulle försöka att sent omsider framkalla andra känslor än fruktan hos den lilla stackarn? Han var ju själf så ensam, kunde väl behöfva en vän, och hvem var närmare till att blifva detta än hans egen hustru? *Om?* — han steg upp, och den nedgående solen sken honom midt i ansiktet.

Ja, ljusst och vackert var det på gården, men inne i den med schalar och gardiner förmörkade sängkammaren låg den stackars frun i olidlig hufvudvärk och i svår själsångest. Då hördes varsamma steg i dörren. Hon ryckte till, det var hennes man. Men han var sig alldeles icke lik, det märkte hon strax. Han såg så mild ut, tyckte hon, och ett under — han klappade henne sakta med sin stora hand.

V.

»I djupa källarhvalfvet.»

Stafva hade på aftonen skickat ut en ny, lefvande budkaffe i socknen, denna gång i form af en hjälpgumma, som skulle omtala hvad som händt och tillika ge hopp om att de instängda fångarna på natten, då allt blef tyst, skulle kunna släppas ut och komma hem.

Prästen, hans tillkommande måg, nämndemannen i Ingevaldstorp, Sven i Kråkemåla, Per i Perstorp och alla de andra blefvo naturligtvis mycket brydda, och om de ock icke såsom i gamla testamentet »refvo sina kläder sönder eller sletu sina hufvudhår af», så klädde de sig dock bakom sina öron och sågo märta betänksamma ut.

Emellertid var inte mycket att göra vid saken. Man måste ge sig till freds och invänta förlossningens stund.

Sedan mor Annas slamrande, mässingsbeslagna krycka upphört att vandra ned på de fuktiga trappsteg, som ledde

till källarens djup, uppstod en hemsk tystnad där nere. Där var mörkt som i grafven. Som dörren dock icke var fullkomligt stängd, kunde de förskrämda kvinnfolken höra nådig herrns steg uppe i förstugan, och när de sedan hörde hans samtal med Stafva, bäfvade de i djupen af sina själar. När sedermera samme nådige herre tog i nyckeln, höllo alla »sin muns anda stilla», men när han tog ut nyckeln ur låset, då kom samma anda eller andedräkt åter lös.

»Tänkte jak inte det här», sa' mor Kajsa, som med sin graflika röst först bröt tystnaden. »Tänkte jak inte, att det skulle gå illa i da'. Jak va ett fä, som inte vände om, när jak mötte en hare på hitvägen. Då va ju rent omöjligt att då kunne gå väl ätter e tocka varsell!»

Haren var densamma, som Anders skrämt upp, så att här voro orsak och verkan påtagliga. Hade icke nådig herrn och Anders legat i bakhåll, så hade haren inte kommit på benen och ej heller fångarna kommit i gropen.

Lite hvar af dem började med stor rädsla att trefva omkring sig för att finna något att sitta på. Det var fuktigt där nere, och där fanns en vattenpöl, så att det sa' plask, slask, när gummorna stego däri.

Plötsligen upphäufdes ett gällt skri, som uppväckte fasa i alla bröst.

En af kvinnorna hade kommit i beröring med en stor råtta, som å sin sida icke önskade något hellre än att bli lös ur hennes kjolar, men som i hastigheten icke hittade vägen ur labyrinten. Hvilken af kvinnorna var den olyckliga? Låtom oss kasta en slöja öfver denna hemlighet!

Småningom och med åter något lugnade känslor svepte de olyckliga sina nya, förut så väl aktade kjolar tätt omkring sig och satte sig på tunnor och andra föremål, som voro torrare än lergolfvet. Mor Anna och mor Kajsa såsom de äldsta i laget berättade turvis förskräckliga saker, huru det gick till förr i världen, när adelsmännen fångade och

instängde fattiga bönder och torpare i sina fångatorn, där de fingo svälta ihjäl eller bli uppättna af råttor, eller huru de blefvo pinade med särskilda redskap, som voro gjorda enkom för att pina folk med, och huru de nedkastades i hålor, där ingen kunde komma dem till hjälp och där det låg fullt med benrangel, så att en människa kunde bli tokig bara af att se på det »lea», där var.

Alla kvinnorna gräto nu ynkeligen, tyckande sig vara likaledes behandlade och fruktande att vid hvarje rörelse få tag uti en döds-kalle eller ett lårben.

Nådig herrn kunde trolla. Han hade ett glas, som sade honom förborgade ting. Han visste nog af, att de funnos där nere.

Komministerns Marie var emellertid den duktigaste af dem alla. Hon undersökte, om icke låset kunde öppnas inifrån, hon fann en glugg, som tyvärr hade järngaller, men som uppifrån gaf ett svagt ljus åt ett inre källarhvalf. Hon trängde sig upp i gluggen och skakade gallret med makt men det motstod alla hennes bemödanden.

Nu inträdde natten. Sönnen ville till en början icke tillsluta fångarnas ögon, ty hungern tog nu ut sin rätt.

»Dä värker, dä värker», sa en.

»Gu tröste min gubbe och mina fattiga barn!» sa en annan.

»Innan dä dagas, ä vi döa allihop!» sa en tredje.

Nu fick någon höra, att mor Anna satt och knaprade på sitt bröstsocker. Nöden gör människan både tjufaktig och grym, och det dröjde inte länge, förrän mor Annas kjortelsäckar hade mist sina förråd af godsaker.

En tunna med svagdricka anträffades också af komministerns Marie, och sedan alla släckt sin törst, kom sömnens ängel efter midnatt med sin »vallmodoft» och sände dem in i drömmarnas land. Dock, det var icke för rart där heller.

Marie satt ensam vaken under den lilla gluggen, blickande upp genom den mot den gråa natthimmeln och väntande att i samma glugg få skåda sin älskades anlete, för henne under denna belägenhet en mera himmelsk syn än natthimmelen.

Stafva hade verkligen fått reda på dyrken. Hon och Anders sutto i köket, väntande på den stund, då de skulle våga släppa ut fångarna. Här och där bakom buskar och gårdsgårdar hade de redan sett dunkla vånader smyga fram och tillbaka, men dessa förskräckte dem ej. De visste, att det var fångarnas manliga anhöriga. De voro väl icke alla »för jämnan» så fasligt sams med sina kvinnfolk, men nu, då nöden var stor, ville de icke svika dem.

Klockan var fram emot half elfva, då Stafva och Anders, efter att ha tagit af sig skorna, smögo sig ned till källardörren.

Nya »motiver»! Den tunga järnbommen, som vanligen ej begagnades, hade nu blifvit upplyftad och fästad med hänglås.

»Då har nådig harrn gjort», sa' Anders.

»Jo, han ä nådi han», tyckte Stafva. »Ska ja' gå opp på tuppnäbben å försöka stjåla nyckla frå'n?»

»Lätt oss lyas ve döra! — Då går inga nö på dom. Mor Kajsa predikar för dom. I möra släpper nådi harrn ut dom.»

»Du ä en stackare, Anners. Ja' har go lust te å inte ta dek.»

»Å, du tar mek! Men nu går jak te gubba å skaffar dom nattkvarter i höet.»

Ännu kl. I satt Marie vid gluggen. Hennes mor låg strax bredvid, sofvande på en utbredd schal, och hennes under vaket tillstånd så rörliga hals var i ro och stillhet.

Snarkningar i olika tonarter hördes från det större hvalfvet, afbrutna af rättors omotiverade pipande.

Då hörde den lyssnande Marie smygande steg utanför gluggen. Hennes hjärta hoppade upp och ned i sin bur. Det var naturligtvis *han*, som kom.

»Marie!»

»Här är jag, älskade Edvin! Hvad det var väl att du kom! Försök att bryta bort järngallret!»

Unge herr pastorn arbetade som en inbrottstjuf. Lera, kalk och stenar lossnade småningom, och efter en timmes arbete var gluggen fri. Fästmannen hissade först upp den älskade, sedan svärmodern, hvars halsmuskler åter svällde ut, och sedan — till komministergården var vägen ej lång. Pastorn satt där på gungbrädet i stor ängslan men slöt nu maka och dotter i sina af glädje darrande armar. Den unge fästmannens bedrift lofordades, och ehuru man var förargad på Trehörnaherrn, beslöt man att icke vidare blanda sig i denna affär, hvarifrån frun och dottern blifvit så underbart räddade. En måltid anrättades, och sedan sof man till långt fram på nästa dag i komministergården.

Då gummorna vaknade på morgonen, blefvo de icke litet förvånade att finna det inre hvalfvet tomt och gallret bortrifvet. De vigaste försökte att komma upp och ut, men då det icke fanns någon utanför, som halade och drog, och då de alla voro gröfre till växten än de undanslupna, måste de afstå från detta sätt att komma loss. Besynnerligt nog hade Gustafva glömt denna glugg. Annars skulle hon genom den kunnat förse de nödlidande med föda. Hungern grep dem nu med förnyad makt, och de började gråtande och kvidande ropa i korus:

»Arvid Ribbing! Arvid Ribbing! Hör vår klagan!»

Huru detta rop blef hördt och besvaradt, skola vi i nästa kapitel förnimma.

VI.

»När hvar tar sin,
Så tar jag min,
Och sen får trollet ingen.»

När herr Arvid vaknade mycket tidigt på morgonen, stod jungfru Stafva i rummet, förkunnande att nämndeman i Ingevaldstorp, Sven i Kråkemåla, Per i Perstorp och många andra stodo där nere och ville tala med honom.

»Är inte komministern med?» sporde herr Arvid.

»Nej, prästen är inte med.»

»Det var besynnerligt», tyckte herrn. Och Stafva tyckte så med, fast hon ingenting sade därom.

Herr Arvid klädde på sig sina bästa hofkläder, hvilka han begagnat då han var vid riksdagen i Stockholm. Därpå inträdde han i förmaket och befallde att de sökande skulle införas dit.

Och Trehörnaherrn reste sig i all sin ståt och gick bönderna mot vanligheten mycket fryntligt till mötes.

»God dag, kära vänner! Hur står det till?»

Nämndemannen Erik Erson, tillika kyrkvärd, tog till orda:

»Tackar som frågar, men jak sa be te få igen mi hustru!»

»Er hustru! Hvad vill det säga? Inte har jag er hustru?»

»Jo, så står dä te! Å dä här blir tingssak mä tia.»

Sven i Kråkemåla strök luggen ur pannan, talade och sade:

»Å inte kan jak begripa, hva han sulle mä mi gamla Kajsa te göra? Ho kan va bra för en sän gammal stut som mek, men nådi herrn, som har e ong å rar hustru, han kan va mi gumma förutan, tycker jak.»

»Hå kors, kära Sven, inte har jag din gumma!»

»Än gamla Anna», skrek Per i Perstorp med sin gnällande röst. »Anna har han la ätit opp lifslefvanne mä krycka och mässingsbeslag å kryddedosa å alltihopa. Eller säljer han folk te hundturken?»

Nu uppstod ett allmänt rumor, i det bönderna hotade att rifva ned hela herrgården för att få reda på sina gummor, men herr Arvid steg midt in i den uppretade hopen och gjorde tecken att han ville tala. Tystnad inträdde.

»I sägen, att edra hustrur och döttrar äro i mitt hus. Jag skulle vara tacksam, om ni ville säga mig, *hvar* de äro? Jag vill ingalunda skilja så många män och hustrur åt.»

Anders, som nu trängt sig in, skrek:

»I källarn, nådig herrn! I källarn! En kan höra hit, hur de ropa.»

Herr Arvid lät hämta ett par nycklar, som jämte andra hängde i hans eget rum, samt gick mot farstun.

»Kom, god vänner!»

Till Gustafva, som kom i hans väg, sade han:

»Sätt fram i salen allt hvad huset förmår för våra oväntade gäster! Du är en rask och duktig flicka. Skynda dig bara!»

Gustafva, häpen och förvånad, försvann.

Alla stannade i förstun på en gång, då ett samfällt rop ljöd från källarens djup:

»Arvid Ribbing! Arvid Ribbing! Hör vår klagan!»

Den påropade gick hastigt ned till dörren, uppläste de båda låsen och ropade inåt:

»Är nämndemansmor i Ingevaldstorp här inne?»

»Jo, ä hon så!» kom svaret.

»Var så god och kom ut!»

Ut kom hon och såg icke blid ut.

»Hur kom I in här, kära mor?» Han räckte henne handen för att leda henne uppför trappan.

»Vet han inte då? — Grann å fin ä han, men rör mek inte mä sin tass!»

Trehörnaherrn vinkade åt nämndemannen, som själf hjälpte gumman upp.

»Är kära mor i Kråkemåla här inne?»

Mor Kajsas anlete syntes i dörren, blekt, som om hon legat i grafven. Sven kom ned och ledde henne upp.

»Dek ska hin låken ta!» sa gumman, när hon gick förbi Arvid.

»Är mor Anna i Perstorp här inne?»

En svag blyxt visade sig vid foten af trappan. Det var doppskon af Annas krycka.

Fader Per sprang ned, så fort han förmådde.

»Ta krycka å ge'n en släng!» sa gumman.

Sålunda fortgick rensningen ur källaren, till dess den var tom.

I mån som gummorna med deras män kommo uppför trappan, fördes de af husets folk in i salen samt trugades att äta och dricka. Det gick trögt för somliga, oaktadt hungern efter en dags och en natts fastande. Mor Kajsa sa, att hon blef »köfder»¹ af maten och att hon inte ville smaka en bit i detta fördömda hus, men hon gaf med sig till slut, hon som de andra.

När alla hade ätit och druckit samt stämningen härigenom blifvit mildare, hölls emellan värd och gäster en sorts förklaring.

»Har inte grannsämjan förr varit god oss emellan, go' väner?»

»Joo! Joo!» svarade några, som smakat på kungsbrännvinet. De flesta tego.

»Tycker ni, jag kunde rå för att era gummor kröpo ner i källarn?»

»Nää! Nää!» svarade samma röster.

¹ Kväfd.

»Nå — ska vi inte bli väner igen?»

»Allri i lifvet!» skrek mor Kajsa.

»Smaka på ett par bakelser till!» sa Trehörnaherrn. Gubbarna skrattade. Nu var missmodet brutet.

VII.

När slutet är godt, är allting godt.

Den lilla frun hade under alla dessa händelser lefvat i stor ångest och bedröfvelse. Hon sörjde öfver den medfart hennes gäster fått röna, hon fruktade fortfarande för sin mans vrede och hade glömt hans vänlighet kvällen förut. När hon så hörde sorlet uppe på hans rum, blef hon i ångest för hans lif och en gnista af den ömhet, hon känt för honom, innan denna blef kväfd af rädsla, tändes åter. Det var ju hennes skuld allt detta elände, som kommit öfver både henne, hennes man och gården. Men var det inte förunderligt — medan hon så låg där och ängslades, kom herr Arvid in till henne med mat och försökte förmå henne att äta. — Stafva kunde inte nog förvåna sig öfver husbonden. Han var som bortbytt, skämtade och hade ett vänligt ord äfven till henne.

* * *

Alla främmande hade aflägsnat sig. Det blef tyst och stilla på gården utom i köket, där kärnen diskades.

Nådig herrn hade åter iklädt sig hvardagskläderna, gick i solskenet öfver gården med händerna på ryggen fram och tillbaka. Då han fick se Stafva i köksfönstret, bad han henne gå in till frun och fråga, om hon ville följa med på en liten åktur.

Stafva häpnade ånyo. Aldrig förr hade sådant skett. Hon gick och kom igen med besked, att frun skulle vara färdig om en liten stund.

Herr Arvid han gick sig i stallet in och sadlade — nej, spände för trillan fålen sin.

Ut kom frun så fager och fin.

Hon satte sig så uti karmen in.

Och så bar det af, i sakta mak denna gången. Bläsen blängde på grinden, som så hastigt kommit af sina hakar dagen förut och som nådig herrn nu höll upp så beskedligt, medan nådig frun körde igenom.

Hon märkte därunder, att han såg på henne med en blick som icke var grym alls, och hon började att darra i hela sin lilla varelse. Allt var så underligt, tyckte hon, åter igen som i en dröm. De hvitstammiga björkarna rörde så sakteliga på sina långa hängen, som om de velat säga henne något. Ja, de hälsade henne från hennes gamla hem, och hon började åter att längta dit.

»Har du lust att resa bort och hälsa på mor och far endera dagen?» frågade herr Arvid plötsligen.

»Arvid! Är det sanning, att du vill låta mig resa?»

»Ja visst! Det är längesedan du var där sist!»

Frun slog båda armarna om sin bastante man, så godt sig göra lät i trillan, och grät.

Bläsen fick sköta sig själf en stund, och det var nära att trilla och herrskap kommit i diket, men de båda makarna kommo under samma stund bättre underfund med hvarandra, än de gjort under hela sitt föregående äktenskap. Båda funno att de handlat orätt och varit orättvisa mot hvarandra.

Herr Arvid förklarade, att han hushållat så väl under många år, att han numera icke behöfde hålla så hårdt på styfvern, och fru Eva lofvade att hädanefter hjälpa i stället för stjälpas hushållningen samt aldrig bjuda främmande utan hans vetskap.

Resan till hennes moder försiggick veckan därpå, och svärsonen visade sig för svärmodern i en alldeles ny gestalt.

Ett år därefter föddes en arfvinge till Trehörna, som gjorde sina föräldrar stor glädje.

»Trehörnaharren han lefver inte länge», sa gummorna i socknen.

»Feg ä han.»¹

De kunde icke på annat sätt förklara hans förändring.

¹ »Feg» — af gammalt en benämning på den som blifvit märkt med dödsängeln's redskap.